

Антоніна МОВЧУН,
кандидат педагогічних наук,

доцент Київського університету імені Бориса Грінченка

Земна й небесна лірика Подільської Журавки (До ювілею Ганни Чубач)

Родом з Поділля

Ганна Чубач... Її називають найніжнішою поетесою України. Вона з-поміж небагатьох має премію імені Марусі Чурай. Мабуть, тому що, як Маруся Чурай, виспівує ніжні поезії кохання, і вони самі просяться в пісні. І поетеса їх, справді, співає так, як підказує душа... На слова Ганни Чубач написано вже понад 300 пісень композиторами О.Білашем, Л.Єрмаковою, Т.Оленевою, М.Чембержі, Л.Височинською, В.Лузаном. А кажуть, що поет, який створив хоч одну народну пісню, залишається безсмертним.

"Ганна Чубач – поетеса Божою милістю" – так називається книга, яка в "Бібліотеці українця" перемогла на конкурсі "Земле моя, Україно!". Книга зайняла перше місце в номінації "Кращий поетичний доробок 2000 року".

Понад 60 книг Ганни Чубач приваблюють дорослого й дитячого читача щирими, довірливими інтонаціями. Людська душа, що прагне любові, – це сутність лірики Ганни. Навіть патріотичні вірші поетеси мають пронизливо ніжні, інтимні мелодії. Так довірливо-ніжно зізналися в любові до рідної землі, до рідної України може тільки Ганна Чубач. Чому? Бо вона – Журавка з подільського жита. Такою вона ввійшла в українську лірику 1970 року першою збіркою "Журавка". Одноіменний вірш відкривав дебютну книжку і заворожував зізнанням у любові до землі, де авторка побачила світ:

Моя хата в подільському житі,
Просто неба на чорній землі.
Маю тільки думки необжиті
Та ще крила небесно-земні.

Справді, корені роду Ганни Чубач у подільському краю, який Леся Українка назвала "красою України". У цьому вірші Ганна скаже про себе:

Я – не жінка з великого міста,
Я – журавка з подільського жита.

Із того часу вже тридцять літ звучить її небесна і земна лірика в українській поезії.

Ганна Танасівна Чубач народилася напередодні Різдва 6 січня 1941 року в селі Плоске Муровано-Куриловецького району Вінницької області.

Про свою появу на світ розповідає: "Я дитя любові – великої і чистої, як сльоза. Мій батько три роки тільки дивився на маму, а вже потім вони побралися". А що був сиротою, то після його смерті нікому було допомагати вдові з народженим дитям.

"Мати його з війни дев'ять років чекала. А потім вийшла заміж і народила трьох дітей – близнят Надію і Марію, а в 40 років іще брата Василя. У мене з сестрами десять років різниці. Я їх носила до дитсадка. Одну на руках, другу –

на спині. Люди сміються: "Торішне сьогорішніх несе". А я зловлю жабу й розповідаю, що вона присакала з якогось царства...", – згадує своє дитинство поетеса. Розповідає про напівголодні роки, але із вдячністю до щедрих і добрих людей, серед яких зростала. Згадує мудрість буднів та поезію свят подільського села: "...Які у нас були Великодні... Дівчата у віночках бралися за руки, я ходила в них по руках, клала малесенькі ручки на голову. Мене завжди чимось пригощали. Я росла серед розкішної природи – от, здавалося б, вологі стежки, пробіжиш босоніж, а вони, виявляється, теплі. А як співали навесні солов'ї!..."

Батько був скрипалем, і на вічну згадку про нього залишилась дівчинці скрипка. У вірші "Батькова скрипка" поетеса розповіла:

Ми з ним ніколи й разу не стрічались,
На цвинтарі нема його могили.
Я тільки скрипку хусткою обвила,
Аби вона з розпуки не розпалась.

Минали літа. Батька чекали, виглядали, і скрипка "в хустині чорній на скриневім днищі" берегла його пам'ять:

Розгорну хустку – заберу на руки.
І поколишу, як малу дитину,
Мою сестрицю – скрипку безневинну,
Єдину пам'ять батькової муки.

Чимало поезій Ганни Чубач розповідають про її дитячі літа. Дівчинка була талановитою. Літературні здібності виявилися дуже рано: фантазуючи, Ганнуся творила казки й розповідала їх молодшим сестричкам (саме звідти бере витoki її творчість для дітей), ледь навчившись писати, складала вірші. Дівчинка навчалася в школі, пізнавала світ, запам'ятовувала моральні уроки рідної бабусі, щоб жити ними все життя. Про один з епізодів дитячих літ написала у вірші "Автобіографічне". У ньому пригадала, як бідкалась бабуся: "Люди добрі! Біда, а не дівчина – розписала словами стіну...". З того бабусиного повчання запам'яталося на все життя, що поезії потрібно довго виношувати, як дітей біля серця, а тоді вже виносити на люди:

Без неї, бабусі хорошої,
Не збагнути так рано мені,
Що рядки біля серця виношують,
А не пишуть при всіх на стіні.

Запам'яталася Ганні й найбільша радість, зведена в післявоєнному дитинстві, про це розповіла у вірші "Перша сукня", який любить читати на зустрічах із читачами:

Давали ситець у сільмазі.
Був п'яний вітчим – гроші дав.

І я стояла довго в черзі
За квіточками серед трав.
Несла, як скарб, свою покупку
І посміхалась до людей.
То клала згорточок під руку,
То знов тулила до грудей.
А потім шили. Довго шили.
В чеканні дні завжди важкі.
Вже на селі жінки носили
З такого ситцю фартушки.
І от нарешті! Травень! Свято!
І перша сукня у квітках!

Дівчинка так раділа, що "навіть вітчима хмільного на другий день поцілувала". Такою була радість дітей війни. Дівчинка любила малювати, її уміння цінували солдатські вдови, яким розмальовувала узор на полотні для рушників. У вірші-спогаді "Полики" розповідає, як малювала "то квіти, то калину" на рушниках, щоб їх вишивали вдови на портрети загиблих:

Від натоми тремтять
Мої пальці маленькі.
Понад біль, понад край –
Лиш листочки дрібненькі.

Здобувши середню освіту в Лучинецькій середній школі, Г.Чубач у 1959 році переїхала до Києва. Навчалася Ганна в Українському поліграфічному інституті імені І.Федорова, який закінчила 1968 року, а згодом і літературні курси при Літературному інституті імені М.Горького в Москві. Працювала бухгалтером, потім у редакціях газети "Літературна Україна" та журналу "Дніпро".

У кохання безліч доль і облич

Критика зустріла прихильно першу збірку "Журавка" (1970) Ганни Чубач, її радо привітали Олесь Гончар, Андрій Малишко, Б.Антоненко-Давидович, М.Шумило. Вони відзначили яскравий талант подільської поетеси.

У цьому ж році дебютантку з її поки що єдиною збіркою приймають до Спілки письменників. Рекомендацію юній Ганні дали Платон Воронько та Павло Усенко.

Із вдячністю Г.Чубач згадує І.Козловського. Під час Ганниного навчання в Москві співак запрошував її на мистецькі вечори, на яких дівчина успішно виступала зі своїми віршами.

І перша, і наступні збірки Ганни Чубач, серед яких книги "Жниця", "Ожинові береги", "Заповіти землі", "Срібна шибка", "Святкую день", "Житня зоря", "Етюди рідного міста", "Дзвінка ріка", "Очі матері", "Озвучена печаль" та ін., – оспівують і звеличують людяність, працю людську, любов до рідного краю, красу природи і людських почуттів.

Та чи не найбільше в Подільській Журавки віршів про кохання. Вона не стомлюється співати про найніжніші й найзагучіші людські почуття.

І.Дзюба в передмові "Мовою серця" до книги вибраного Г.Чубач "Небесна долина" визначив цю вірність поетеси обраній темі так: "Справляє враження багатство образів кохання, сюжетів кохання у Ганни Чубач.

Здебільше жіноча інтимна лірика розробляє мотив однолюбства, різні грані стійко задресованого почуття, невичерпність образу коханого... Трохи інакше в Ганни

Чубач. Тут головне – невтоленість серця, "нескінченність" кохання (або й недосяжність: його здійсненню заважають то житейські обставини, то його власна невідповідність своїй мірі, ідеалові)". Критик зауважує, що кохання в поетеси має багато облич і доль: це перше кохання, зболене кохання; кохання, яке не відбулося; кохання, що повертається через роки; пізні кохання. Інтимна лірика Ганни – ніжна й жагуча. Пісенна мелодика віршів одразу не тільки западає в душу, а й залишається там:

Я все переживу –
І горе, і розлуку,
Перелечу крізь всі життєві бурі:
Лише б твої такі зрадливі руки
Мене хоч раз до серця
Пригорнули!

Ліричній героїні (вона ж Жінка!) хочеться любові, тож так просто і широко вона звертається:

Всміхається моє лице сумне.
Мовчу тому, що вмюю говорити.
Художнику, малюйте – не мене!
Мене любіть, як вмєте любити.

Чимало жінок знайдуть у Ганниній ліриці своє, сокровенне. Із окремих творів вона витворила поетичне полотно із назвою Кохання; із поетичної мозаїки склала образ Жінки – величної і мудрої у своєму коханні. Цей образ постає у вірші "Жінка":

Я – все-таки сильна!
Я – щось-таки значу!
Я – світ цей дивую
Вродливим дитям!
Земна і небесна,
Такою перебуду,
Такою достанусь
Грядущим вікам.

З Україною в серці

Вірші Ганни Чубач – це сплав різних настроїв душі та емоцій, вияв різноманітних почуттів та думок. Окремого слова заслуговує патріотична лірика поетеси. У ній відсутні голі лозунги, що закликають любити, берегти.

У творах та ж щирість та інтимність почуттів, простота й філософська глибина. Батьківщина в зображенні Ганни Чубач – це конкретна річка, село, де минуло дитинство і де живуть мудрі, працьовиті подоляни, домівка, що осамотіла після відходу матері в засвіти. Рідний край поетеси – це маленька річечка Намія і могутній Дніпро, як уособлення рідного, дорогого:

Річка моя – Намія,
Річка моя – Дніпро...
Словом виказую суть:
Інші любити вмюю,
Ці – через долю течуть

Поетеса нагадує своїм читачам, що Батьківщина бере початок від рідної хати, від рідного порогу:

Опустила в криницю відерце,
Зачерпнула з пісочком води.
Рідний дім залишається в серці,
Як далеко від нього не йди.

Звернулася поетеса й до болючої чорнобильської теми. У збірці "Відкрию таємницю" вона вмістила цикл "Вірші тривожних років", у якому її душа страждає від заподіяного лиха:

Можливо, я колись прошу,
Але забути це не вдасться.
Біда забрала в мене щастя
Радіти теплomu дощу.
"Відкрию таємницю", 1989

Вона просить своїх сучасників не впиватися емоціями від здобутої незалежності, переконує бути сильними, пам'ятати, що втрачений час руйнує майбутнє:

Долає силу тільки сила.
Чужі обіцянки – примари.
Це вже було, що нас любили
За гопачок і шаровари.
"Дзвінка ріка", 2000

Програмовими для наших днів поки що залишаються слова Ганни Чубач:

І як поет, і як людина.
Дозволю ще раз нагадати:
Не заспівайте Україну –
Її потрібно будувати.

Чимало творів нашої Журавки освячені іменем матері. Її рідна мати – селянка-трудівниця була для поетеси "найріднішою душею". Своїми висотами Ганна завдячувала її рукам, на яких "мозолів горошини", та її любові:

Якщо я нині щось у світі значу,
То це твоє терпіння неземне.
"Життя зоря", 1983

Дітям – ніжну й чутливу душу

Плідно й талановито працює Ганна Чубач і в дитячій літературі. Світле материнське почуття поетеси знайшло свій вияв у ще одній сторінці її поетичного доробку – у створенні низки дитячих абеток: "Вивчаймо самі", "Смачна абетка", "Аба Жаба", "Наш автобус", "Книжечка АБВ", "Жива абетка", "Прочитай мій гай!". На абетку "Алфавітні усмішки" (видавництво "Музична Україна", 1993) відомий

композитор Олександр Білаш написав музику. Так вперше з'явилася українська музична абетка для малят.

В цю абетку-перлинку Г.Чубач вкладає безмір ніжної любові, мудрої вигадки, точність форми, щоб мала дитина залюбки взяла в руки свою першу книжечку.

Поетеса виступає і в жанрі казки, і в жанрі побрехеньок – "Жук малий і волохатий", "Два маленькі бегемоти", "Сніжний Король", "Заячі сни", "Муха-сплюха" та ін. Це ціла серія книжечок для малят – "Червоні свині", "Морока", "Захотіла киця сала", "Черепашка Аха"... У побрехеньках багато вигадок, фантазії. У них усе для кмітливих і розумних дітей.

Загадки, скоромовки, лічилки Ганни Чубач лаконічні, влучні, асоціативні. Особливо хотілося б виділити перекручені – це книжечки цікавих словесних головоломок! А в "Прикметах – не секретях" поетеса в цікавій формі подає прикмети погоди для малят.

Ганна Чубач разом із композиторами І.Кириліною, Л.Єрмаковою, П.Оленевою, Л.Височинською, В.Лузаном дарує дітям веселі пісеньки ("В час, коли ніхто не бачить", "Два маленькі баранці", "Гусоньки" та ін.). У доробку поетеси є і словесні ігри, і просто вірші. Дитяча творчість – це друге покликання поетеси. І на цій ниві їй випала доля збирати свій щедрий урожай.

Жіноча, чутлива душа Ганни Чубач вражає своєю невмирущою свіжістю почуттів, "бо цілий світ моя душа голубить..."

Про Ганну Чубач мало говорити. Її розкрити не можна всю. Її треба читати і відкривати, відкривати.

Її слід слухати, як Вона читає своє "Сивієш, голубе, сивієш", "Відповідь цікавим", і вірити, що їй:

Сумно чи гірко –
Очі веселі.
Серце – не скатерка,
Всім не розстелю.

І любити. Вона – поет з любові. З ніжності й кохання. Залишається побажати їй того, чого вона хотіла у своїй поезії: Літа – без осені.

З роси та води Вам, пані Ганно!

Моя вчителька

Ще малесенька річка не витекла,
Ще калина цвіте край села,
Де вчителька, наша вчителька
Попід гай нас на поле вела.

Ми за нею гуртом підбігаємо,
Ми так любимо вірно її,
Ще й картоплю у полі копаємо,
Забуваючи ігри свої.

І неначе великі горошини,
Мозолі на маленьких руках,
Черевички такі запорошені,
Що хоч вірші пиши на носках...

Ми вчительці нашій так вірили,
Що збагнути ніяк не могли:
Чом це лікарка з сумкою бігає,
Чом у стрічках коней запрягли...

Пам'ятаю дорогу до цвинтаря,
А здається мені дотепер,
Що живе моя добра вчителька,
А хтось інший недобрый помер.

І я маю ще з нею зустрітись –
Побажати їй сонячних днів...
І так важко світами носитися
З повним серцем несплатних боргів.

Ганна Чубач